

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНОЮ БЕЗПЕКОЮ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВMECHANISM OF MANAGEMENT THE CORPORATE SECURITY
OF THE INDUSTRIAL ENTERPRISE

Функціонування та розвиток підприємств в Україні потребує забезпечення корпоративної безпеки, що не може бути реалізовано без належного методологічного підґрунтя. На українських підприємствах створені системи безпеки різного рівня складності, але формування безпечних умов розвитку потребує розроблення та впровадження системи корпоративної безпеки. Обґрунтовано, що в складі корпоративної безпеки ключовою складовою виступає механізм управління. Під механізмом управління корпоративною безпекою запропоновано розуміти систему, яка включає цілі, принципи, функції, інструментарій, які застосовуються суб'єктами безпеки стосовно об'єктів для забезпечення необхідного рівня їх безпеки, не ігноруючи при цьому необхідність досягнення інтересів учасників корпорації. Визначено етапи формування механізму управління корпоративною безпекою: моделювання; імплементація в систему корпоративної безпеки; функціонування в складі механізму управління підприємством. Розроблено модель механізму управління корпоративною безпекою промислового підприємства.

Ключові слова: механізм, механізм управління, корпоративна безпека, безпека, система, підприємство.

Функционирование и развитие предприятий в Украине требует обеспечения

корпоративной безопасности, что не может быть реализовано без надлежащей методологической основы. На украинских предприятиях созданы системы безопасности различного уровня сложности, но формирование безопасных условий развития требует разработки и внедрения системы корпоративной безопасности. Обосновано, что в составе корпоративной безопасности ключевой составляющей выступает механизм управления. Под механизмом управления корпоративной безопасностью предложено понимать систему, которая включает цели, принципы, функции, инструментарий, применяемые субъектами безопасности относительно объектов для обеспечения необходимого уровня их безопасности, не игнорируя при этом необходимость достижения интересов участников корпорации. Определены этапы формирования механизма управления корпоративной безопасностью: моделирование; имплементация в систему корпоративной безопасности; функционирования в составе механизма управления предприятием. Разработана модель механизма управления корпоративной безопасностью промышленного предприятия.

Ключевые слова: механизм, механизм управления, корпоративная безопасность, безопасность, система, предприятие.

УДК 338.24.021.8

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.44-12>

Шира Т.Б.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і оподаткування
Українська академія друкарства

Shyra Taras

Ukrainian Academy of Printing

The functioning and development of enterprises in Ukraine requires ensuring corporate security; it cannot be implemented without an appropriate methodological basis. Ukrainian enterprises have created security systems of various levels of complexity, but the formation of a safe development environment requires the development and implementation of a corporate security system. It is substantiated that the corporate governance mechanism is a key component of corporate security. It is proposed to mean a corporate security management mechanism as a system that includes the goals, principles, functions, tools used by security entities with respect to objects to ensure the necessary level of their security, and not ignoring the need to achieve the interests of corporation members. It is proved that it is advisable to include in the structure of the corporate security management mechanism: tasks; principles, functions, tools (methods, tools and levers), provision, criteria for evaluating the effectiveness of actions of security entities, equipment and technology for managing corporate security of the enterprise. The stages of formation of the corporate security management mechanism are defined: modeling; implementation in corporate security system; functioning as part of the enterprise management mechanism. A model of the mechanism for managing corporate security of the industrial enterprise has been developed. It is proved that the complexity of the corporate security system lies in the fact that key participants, that is, shareholders, the board of directors and management, simultaneously act as components of the management system and need protection as security objects. It is substantiated that the development of a corporate security management mechanism is based on the development, adoption and implementation by security entities of a management decision, requires the following main steps: development of a management decision; managerial decision making; implementation of management decisions; monitoring and evaluation of performance. The main stages are highlighted to ensure the validity of the adoption of each management decision by security entities. It is proved that the corporate security management mechanism is an important component of the corporate security management system, and its formation and functioning is determined by the specifics of financial and economic activities and the security process.

Key words: mechanism, management mechanism, corporate security, security, system, enterprise.

Постановка проблеми. Корпоративні підприємства, будучи найбільш чисельною групою підприємств в національній економіці, здійснюють фінансово-господарську діяльність в умовах високої мінливості та складної передбачуваності зміни впливу основних зовнішніх та внутрішніх загроз, що актуалізує важливість удосконалення функціонування існуючої системи безпеки, ключовою складовою якої повинен стати механізм управління корпоративною безпекою. Важливість створення такого механізму обумовлено також і специфікою забезпечення безпеки в умовах корпоративних струк-

тур, коли існує реальна неузгодженість в інтересах основних учасників, тобто великих та дрібних акціонерів й менеджерів, а також протиріччя в інтересах підприємства й суб'єктів зовнішнього середовища, що повинно поєднуватися із необхідністю досягнення та підтримання необхідного рівня стійкості й стабільності фінансово-господарської діяльності. Сформовані завдання в такій площині визначають складність механізму управління корпоративною безпекою, що суттєво відрізняється від існуючих наукових напрацювань в сфері забезпечення економічної безпеки підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням забезпечення безпеки підприємств багато уваги приділяють вітчизняні та закордонні вчені, зокрема: Л. Абалкін, О. Ареф'єва, І. Бінько, З. Варналій, О. Власюк, Т. Васильців, З. Герасимчук, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, З. Живко, О. Захаров, В. Ковальов, Г. Козаченко, О. Ляшенко, В. Мунтян, Є. Олейников, Г. Пастернак-Таранушенко, В. Пономаренко, В. Франчук, Л. Шемаєва, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Ярочкін та інші. Однак, доцільно відзначити недостатню увагу науковців щодо розгляду проблеми забезпечення корпоративної безпеки та формування відповідної системи безпеки.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні методичних засад формування та функціонування механізму управління корпоративною безпекою українських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досягнення та підтримання належного рівня корпоративної безпеки, тобто такого рівня, який забезпечує стійкість підприємства, стабільність його фінансово-господарської діяльності та досягнення інтересів учасників [4, с. 23], можливий за умови створення системи корпоративної безпеки, виконання якою поставлених завдань можливе через формування та функціонування ключової складової – механізму управління корпоративною безпекою.

Формування механізму управління корпоративною безпекою повинно бути спрямована на уможливлення виконання системою корпоративної безпеки двох ключових функцій: превентивної та оперативної. Превентивна функція передбачає формування безпечних умов функціонування та розвитку через систематичне оцінювання наявності та впливу ключових зовнішніх та внутрішніх загроз, а оперативна – шляхом реалізації захисних заходів нормалізацію ситуації та відновлення й продовження функціонування у відповідності до встановлених орієнтирів. Зазначене обумовлює необхідність застосування комплексного підходу, який би уможлилював не лише створення такого механізму, але і його інтеграцію в систему управління підприємством. Інший важливий методологічний аспект, який не може залишитися без уваги – індивідуальність механізму, що повинно враховувати як специфіку фінансово-господарської діяльності, відмінності в організації корпоративного управління, так і процес забезпечення безпеки. Формування такого механізму повинно спиратися на використання сучасних технологій, методів та методик забезпечення безпеки бізнесу із передбаченням узгодженої взаємодії із зовнішніми суб'єктами безпеки, зокрема правоохоронними органами.

Відсутність узгодженої позиції серед науковців щодо трактування терміну «механізм управління» загалом та існування певного вакууму стосовно

методологічних основ забезпечення корпоративної безпеки підприємства дозволило визначити механізм управління корпоративною безпекою підприємства як систему, яка включає цілі, принципи, функції, інструментарій, які застосовуються суб'єктами безпеки стосовно об'єктів для забезпечення необхідного рівня їх безпеки, не оминаючи при цьому увагою необхідність досягнення інтересів учасників корпорації.

Формування механізму управління корпоративною безпекою повинно проходити в кілька етапів: моделювання; імплементація в систему корпоративної безпеки; функціонування в складі механізму управління підприємством.

Етап моделювання, серед іншого, передбачає і визначення складових механізму управління корпоративною безпекою. Можна стверджувати, що сьогодні науковці формують певним чином відмінну структуру механізму управління загалом. Так, М. Єрмошенко вважає, що в складі механізму управління доцільно виділяти наступні елементи: «...економічні закономірності; цілі і завдання управління; функції; організаційну структуру; принципи; методи; кадри; техніку та технологію управління; критерії оцінки ефективності системи управління» [2, с. 49]. В загальному погоджуючись із цією позицією, все таки вважаємо сумнівним доцільність включення у структуру механізму управління такого елемента як економічні закономірності. В. Шликов серед складових бачить лише «... методи і заходи ефективного використання фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів» [6, с. 53], а В. Ліпкан – «...цілі, функції, принципи і методи, взаємодія яких забезпечує ефективне функціонування системи безпеки» [3, с. 38]. Безперечно і така позиція заслуговує на увагу, хоча можна стверджувати, що в окремих моментах відбувається отождення системи безпеки та механізму управління безпекою. Схожі висновки можна зробити і щодо підходу, який запропонований у науковій публікації С. Васильчак, яка виділяє, окрім названих вище ще й «...інтереси підприємства, організаційну структуру, техніку і технології управління, критерії оцінювання безпеки...» [1, с. 37].

Узагальнюючи, спираючись на суттєвий науковий доробок українських та іноземних науковців, вважаємо, що в складі механізму управління корпоративною безпекою доцільно виділити наступні складові: завдання; принципи, функції, інструментарій (методи, інструменти та важелі), забезпечення, критерії оцінювання результативності дій суб'єктів безпеки, техніка й технологія управління корпоративною безпекою підприємства.

Обґрунтована сутність механізму управління дозволяє здійснити наступний крок, який полягає у визначенні місця механізму управління корпоративною безпекою в механізмі управління під-

приємством. Вважаємо за доцільне погодитися із міркуванням О. Прокопішиної [5, с. 149] щодо необхідності трактування механізму управління як сполучної ланки між керуючою та керованою підсистемами. Авторка розглядає такий механізм управління з точки зору забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності. У нашому розумінні структура стосовно корпоративної безпеки повинна бути суттєво складнішою, що продемонстровано на рис. 1.

Вважаємо за доцільне як застереження зазначити, що нами в графічному вигляді здійснено спробу відобразити складність самої системи корпоративної безпеки, коли ключові учасники, тобто акціонери, рада

директорів та менеджмент одночасно виступають як складові керуючої системи та потребують захисту як об'єкти безпеки. Окрім цього, визначено, що умови ведення бізнесу в нашій країні та ступінь негативного впливу зовнішнього середовища вимагають налагодження взаємоузгодженої співпраці із зовнішніми суб'єктами безпеки, зокрема через механізм управління корпоративною безпекою. Визначено також і те, що механізм управління корпоративною безпекою є складовою механізму управління підприємством. Жодні управлінські рішення суб'єктів безпеки не можуть бути реалізовані без узгодженні із іншими складовими механізму управління підприємством, зокрема в сфері постачання, виробництва, збуту і т.д.

Рис. 1. Механізм управління корпоративною безпекою промислових підприємств

Існує також і зворотній зв'язок, коли реалізація будь-яких заходів та зміни у фінансово-господарській діяльності підприємства повинні здійснюватися із врахуванням безпекового аспекту, тобто ймовірності появи та зростання додаткових ризиків, виникнення нових внутрішніх та зовнішніх загроз. Потрібно також підкреслити, що в запропонованому графічному варіанті передбачено зворотній зв'язок, який можливий завдяки застосуванню відповідного інструментарію.

В основі процесу функціонування механізму управління корпоративною безпекою лежить розроблення, прийняття та реалізація суб'єктами безпеки управлінського рішення, що потребує здійснення наступних основних етапів:

- розроблення управлінського рішення;
- прийняття управлінського рішення;
- реалізація управлінського рішення;
- контроль та оцінювання результативності.

Виділені нами основні етапи покликані забезпечити обґрунтованість прийняття кожного управлінського рішення суб'єктами безпеки. Так перший етап передбачає формування інформаційного підґрунтя та розроблення кількох альтернативних варіантів управлінського рішення. Альтернативність проявляється і в можливості реалізації певних управлінських рішень не лише внутрішніми суб'єктами безпеки, але у співпраці із зовнішніми, або ж у повній мірі лише зовнішніми суб'єктами безпеки. Для прикладу, протидія рейдерській атаці можлива виключно завдяки узгодженим діям внутрішніх та зовнішніх суб'єктів безпеки. Альтернативність має місце і у випадку формування ресурсного забезпечення, тобто фінансових, кадрових, інформаційних та матеріальних ресурсів, наявних, таких, що перебувають у резерві, або ж такі, що можуть бути виділені для реалізації життєвого важливого для існування та функціонування підприємства рішення.

Оптимальним варіантом управлінського рішення можна вважати такий, що уможливує виконання поставлених завдань при мінімальних витратах наявних ресурсів. Важливим є й те, що оскільки ключовим об'єктом безпеки виступають люди, реакцію яких на певні процеси складно однозначно передбачити, то зростає важливість систематичного відстеження ситуації із можливістю регулювання процесу реалізації управлінського рішення.

Останній етап передбачає приділення максимальної уваги оцінюванню як процесу реалізації управлінського рішення, результативності дій суб'єктів безпеки, так й самому механізму управління корпоративною безпекою для своєчасного внесення необхідних змін з метою удосконалення.

Висновки з проведеного дослідження. Підводячи підсумки, можна стверджувати, що механізм управління корпоративною безпекою виступає важливою складовою системи управління корпоративною безпекою, а його формування та функціо-

нування визначає специфікою фінансово-господарської діяльності та процесу забезпечення безпеки. Викладені вище методичні аспекти можуть слугувати орієнтирами для суб'єктів безпеки при розробленні такого механізму в умовах певного підприємства.

Подальшого дослідження потребує розроблення методичних засад оцінювання корпоративної безпеки в умовах українських підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васильчак С.В., Жидяк О.Р. Розвиток аграрної економіки як основа продовольчої безпеки країни. *Збірник наукових праць ДНУ Економіка: проблеми теорії та практики*. 2009. Вип. 249. Том 5. С. 1196–1201.
2. Ермошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ : КНТЕУ, 2001. 309 с.
3. Ліпкан В.А. Безпекознавство : навч. посіб. Київ : Європ. ун-т, 2003. 208 с.
4. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства : монографія / за заг. ред. А.М. Штангрета. Львів : Укр. акад. друкарства, 2017. 276 с.
5. Прокопівшина О.В. Теоретичне обґрунтування необхідності формування механізму управління економічною безпекою діяльності підприємства. *Управління розвитком* : зб. наук. праць. 2006. № 5. С. 148–150.
6. Шлыков В.В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия. Санкт-Петербург : Алетея, 1999. 152 с.

REFERENCES:

1. Vasylychak, S.V., Zhydiak, O.R. (2009). Rozvytok ahrarnoi ekonomiky yak osnova prodovolchoi bezpeky krainy [The development of the agrarian economy as a basis for food security of the country]. *Zbirnyk naukovykh prats DNU Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 249, pp. 1196–1201. (in Ukrainian)
2. Yermoshenko, M. M. (2001). *Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia* [Financial security of the state: national interests, real threats, security strategy]. Kyiv : KNEU. (in Ukrainian)
3. Lipkan, V.A. (2003). *Bezpekoznavstvo* [Security Studies]. Kyiv : Yevrop. un-t. (in Ukrainian)
4. Shtanhret, A.M. (2017). *Oblikovo-analitychne zabezpechennya upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryyemstva* [Accounting and analytical support for managing the economic security of the enterprise]. L'viv : Ukr. akad. Drukarstva. (in Ukrainian)
5. Prokopishyna, O.V. (2006). Teoretichne obgruntuvannia neobkhdnosti formuvannia mekhanizmu upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu diialnosti pidpryyemstva [Theoretical substantiation of necessity of formation of the mechanism of management of economic safety of activity of the enterprise]. *Upravlinnia rozvytkom*, vol. 5, pp. 148– 150. (in Ukrainian)
6. Shlykov, V.V. (1999). *Kompleksnoe obespechenie jekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatija* [Integrated ensuring economic security of the enterprise]. Sankt-Peterburg : Aleteja. Rossijskaja Federacija. (in Russian)